

ДИМИТЪРЪ ГЮЗЕЛЕВЪ

**ПЪРВИТЪ
ЛЪЧИ
НА
СВОБОДАТА**

СКОПИЕ 1941

На г. Васил Бучков
и чай-добрѣ мушова
24-VII-941 Скопје *Гюзелев*

ДИМИТЪРЪ ГЮЗЕЛЕВЪ

**ПЪРВИТЪ
ЛЪЧИ
НА
СВОБОДАТА**

СКОПИЕ 1941

Печатница „Крайничанецъ“ А. Д. – Скопие

КЛИМЕНТОВАТА НАРОДНА НАУКА

ЗЛАТНИОТЪ СВЕТИ КЛИМЕНТЪ КЕ НИ ПОМОЖИТЬ!

Хиляда години вече откакъ българският народъ праднува всѣкой 9 августъ велкия народенъ прадникъ на свети Климентъ Охридски, нашиятъ народенъ светецъ, великъ народенъ учителъ, най-бележитъ последователъ на светитѣ апостоли Кирилъ и Методий и тѣхнитѣ възвишени идеи и основателъ на културно-просвѣтното огнище на българитѣ въ Охридъ. Жаденъ за своята легендарна история, простиатъ българинъ отъ Охридъ трѣчи тоя день да се поклони на Климентовия гробъ, който е станалъ най-привлекателното народно светилище, за да се вдѣхнови отъ неговата светостъ, за да се напои отъ извора на неговата морална сила и за да си простре ржцетѣ предъ него въ всички свои неволи, които сж го терзали презъ цѣлата наша бурна история.

Защо Климентовиятъ народъ носи въ своята душа сжжпия светецъ, защо идеитѣ на този нашъ духовенъ водителъ и днесъ още крепятъ националното съзнание въ дълбинитѣ на народната душа, защо отиваме на поклонение предъ праха на тоя нашъ идеенъ внушителъ?

Защото Климентовата наука е пропита съ българския националенъ духъ, защото, тази така плодна наука е отражение на идейнитѣ стремления на нашия националенъ характеръ. Св. Кирилъ Солунски бѣше първиятъ нашъ религиозенъ реформаторъ, защото създаде словенското християнство. Докато за-

паднитѣ културни народи възприемаха християнството пасивно, съ тѣмъ чуждия латински езикъ и всичко копираха, догматизирайки го дотогава, българскятъ религиозенъ реформаторъ Кирилъ Солунски е отпоренъ, устойчивъ и активенъ. Съ смѣлостта на оригиналния български гений, той, чрезъ словенската азбука, чрезъ словенската литургия и словенската книжнина, тури началото на едно словенско народно християнство, одговарящо на психиката на словенина българинъ и неговата привързаностъ къмъ народната култура. Въ защитата на своята реформа, той въвелича несъзнателно словенското схващане на Христовата наука, която трѣбва да бжде очигледна и близка до народнитѣ вѣрвания. Св. Кирилъ казва: „Защото ако се моля на непознатъ езикъ, макаръ че ми се моли духътъ, умътъ ми остава безъ плодъ. Повече обичамъ да кажа съ ума петъ думи, за да науча другитѣ, отколкото хиляда думи на неразбираемъ езикъ“. Тукъ е основата на словенското християнство.

Обаче св. Кирилъ Солунски даде само сръдствата и начерта главнитѣ линии на този идеенъ процесъ за национализиране на християнството, макаръ че и той самиятъ, споредъ проф. Баланъ, билъ подъ влияние на извесни национални стремления. Идейното пѣкъ съдържание на това народно учение очерта великия св. Климентъ. Цѣлата негова апостолска деятелностъ въ широкитѣ народни маси ни показва, че той е ималъ предъ видъ едно християнство, проникнато съ словенски духъ и съ народни преживявания на религиознитѣ идеи. Съ своя оригиналенъ начинъ на проповѣждане и той отстъпва отъ утвърдения начинъ на византийското християнство и така дава едно свободно, недогматично и народно схващане на религията. Климентъ реформира светата наука, приспособява я къмъ народния духъ, внасяйки народни вѣрвания и давайки и народенъ характеръ. Климентъ Охридски не остава само учителъ по български езикъ въ прѣвия нашъ уни-

верситетъ съ 3500 ученика, нито пъкъ само проповедникъ по македонскитѣ манастири и църкви. Той обхваща цѣлия животъ на народа, става общественикъ и се грижи за стопанския възходъ на народа, упжтвайки го въ земедѣлието, овощрството и други. Неговиятъ биографъ казва: „Той посещваше областитѣ и всѣкиго поучаваша, упжтваше, испъждайки слѣпото незнание, постъпвайки споредъ принципа: всичко за всѣкиго, споредъ нуждитѣ на всѣкиго.

Съ такова Сократовско проповѣждане той можа да създаде отъ християнството една народна наука. Само такава национализирана вѣра е могла да проникне дълбоко въ душитѣ на народа и да промѣни неговия битовъ животъ, като една морална сила, а не като една външна, суха догма. Климентъ не бѣше религиозенъ реформатор по типа на единъ св. Августинъ, който се губѣше въ абстрактни теории за Адамовия грѣхъ, или : Лютеръ, който бѣше обладанъ отъ светитѣ тайнства. Климентовото християнство бѣше една жива народна наука, която вливаше възторгъ въ народа и го тласкаше къмъ напредъкъ. Величието на неговата наука се състои въ това, че тя, чрезъ националния български духъ можа да преодолѣе универсалния духъ на християнството. Още повече, той откъсна Христовата наука отъ византийската национална мисль и свързва съ българската народна мисль, давайки съ това първия атрибутъ на националната културна самостоятелностъ. Чувствувайки дълбоко самобитната народна култура, той съ своята наука, раздвижи всички народни сили и ги мобилизира за едно общо народно движение, каквото бѣше неговата апостолска работа по велика тогава България на Симеона съ свойгъ 3500 сподвижници и апостоли.

Само едно таково народно християнство можеше да роди отъ своята срѣда оригиналното богосилско учение съ своя социално-вѣрски характеръ. Затова и хрватскитѣ ученъ Петрановичъ казва: „Безъ

догматика, учението на св. Климента е било близко до учението на богомилитѣ. Затова, смѣло може да да се заяви, че съществува единъ непрекъснатъ идеенъ процесъ за създаване на една българска народна вѣра и църква, като се търгне отъ св. Кирила, презъ св. Климента и се дойде до попъ Богомилъ, основателятъ на богомилството“. Тоя периодъ отъ нашата славна история, е най-голѣмия духовенъ възходъ на нашата нация, защото създаде едно народно движение, което обедини народа въ името на една народна църква, национална литургия, народни училища и народенъ елитъ отъ свещеници, чийго най-голѣми изразители и апологети бѣха Черноризецъ Храбри, епископъ Константианъ, Иванъ Екзархъ и други. Само такива идеи, изходящи отъ народнитѣ нужди и народния битъ, можеха да водушеватъ царъ Симеонъ, за да възприеме тази Климентова народна наука и да тържествува при знаменития народенъ съборъ презъ 893 г., чийто идеенъ водителъ бѣше Климентъ Охридски. Тукъ се възприе Климентовата народна наука като общо българска, чрезъ нея се извърши обединението на българския народъ, и съ нея дѣлото на светитѣ братя окончателно победи и стана народна идеология. Затова е Климентъ духовния творецъ на българската нация! Затова е той духовния водителъ на нашия народъ

Така Климентъ, като епископъ словенски, роденъ отъ Македония, издигна високо националния принципъ, презъ който се пречупиха всички чужди идеи и учения и наложи го като критериумъ за културно-религиознитѣ насоки на народа, тогава когато западнитѣ народи гнѣха подъ културното и религиозно опекунство, безъ да иматъ национална литургия, народенъ езикъ като книжовенъ, национална църква и национална книжнина. Затова проф. Сперански казва: „Словенитѣ, още презъ срѣднитѣ вѣкове доживѣха вѣка на просвѣщението, който украсваше

много по-големи личности отъ френскитъ енциклопедисти“. Величието на нашата национална култура се наложи съ това, че по-късно и всички западни народи възприеха Климентовия националенъ принципъ и създадоха свои национални църкви. Така е крачилъ българскиятъ духъ чрезъ Климентовата народна наука по цѣла Европа, която е била принудена да гравитира идейно къмъ България, особено презъ богомилството.

Такова е било сѣдбоносно и огромно влиянието на този нашъ великъ човѣкъ, който съ своята морална красота, съ своя силенъ духъ и несъмненъ авторитетъ, дигалъ народа за велики национални дѣла. Съ такова апостолско вдъхновение той направи своето отечество да бѣде културенъ Пиемонтъ и огнище на словенска просвѣта, съ чийто зраци е озарявалъ хилядо години словенския културенъ небосводъ.

Ето защо, отъ смъртъта на тоя великъ херой-цивилизаторъ и до днесъ, неговиятъ народъ дълбоко вѣрва, че той непрестано бди надъ своето отечество. За това народътъ отива на неговия гробъ, да проси оздравление на своитѣ духовни и тѣлесни болки, както и духовна сила за отбрана на своя родъ и езикъ!

Златниотъ свети Климентъ ке ни помогитъ!

Сказка, четена предъ радио Скопие 8-VIII-941 г.
Печатано въ в. „Ц. България“.